

Masterthesis

Onderwijskundig Ontwerp en Advisering

Het sociale spelgedrag van kinderen op een natuurlijk speelplein vergeleken met het sociale spelgedrag op een regulier speelplein.

Marleen Roode

3329410

13-06-2014

Universiteit Utrecht

Eerste beoordelaar: Janneke van de Pol

Tweede beoordelaar: Danielle Vlaanderen

Samenvatting

Op een BSO zijn tien kinderen geobserveerd en gescoord op sociaal spelgedrag op een natuurlijk speelplein en een regulier speelplein. Op basis van de spelniveau's van Zeece en Graul (1990) is een observatieschema voor zowel het natuurlijke als het reguliere plein gemaakt. Ook zijn acht kinderen geïnterviewd over het buitenspelen op beide pleinen. De geobserveerde kinderen scoren significant hoger op sociaal spelgedrag op het natuurlijke speelplein dan op het reguliere speelplein. Uit de interviews is naar voren gekomen dat de kinderen op het reguliere speelplein niet veel met materialen spelen. Op het natuurlijke speelplein spelen de kinderen vooral creatief spel met natuurlijke materialen.

Buitenschoolse opvang in Nederland

In de laatste jaren is de kinderopvang in Nederland erg in omvang gegroeid. Vooral de buitenschoolse opvang, opvang van basisscholieren buiten de schooltijden om, heeft een grote groei doorgemaakt. Veel ouders werken tegenwoordig allebei en hebben daarom buiten de gebruikelijke schooluren opvang voor hun kinderen nodig. Deze vorm van opvang wordt meestal aangeduid als BSO. In 2007 ging 25% van de kinderen naar een officiële opvang, ten opzichte van 20% in 2006 (CBS, 2008). Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat in 2007 meer ouders kinderopvangtoeslag zijn gaan ontvangen. In 2009 is het aantal huishoudens dat gebruik maakt van kinderopvang gestegen naar bijna 450.000, een stijging van 15,5% ten opzichte van 2007 (CBS, 2010). Sinds 2004 is er de Wet Kinderopvang die ervoor moet zorgen dat de kwaliteit in de kinderopvang gewaarborgd blijft. Scholen zijn verplicht om voor naschoolse opvang te zorgen en kinderopvangorganisaties moeten zich aan regels houden voor de kwaliteit van de opvang. Het is niet zo dat er bij een BSO slechts op kinderen wordt gepast. Tegenwoordig heeft elke kinderopvang een pedagogisch beleid, waarbij de ontwikkeling en het welzijn van de kinderen centraal staat.

Op de BSO wordt door de kinderen veel gespeeld. Spelen is belangrijk in de ontwikkeling van kinderen, omdat kinderen leren tijdens het spelen (Zeece & Graul, 1990). Ze leren van andere kinderen door elkaar te imiteren en met elkaar te communiceren, maar ook door materialen te gebruiken en de wereld om hen heen te ontdekken. Op een BSO is het van belang dat er volop ontwikkelingskansen worden geboden. Een natuurlijke omgeving kan hier een rol bij spelen. De laatste jaren wordt natuur steeds vaker in het pedagogisch plan opgenomen (Both, 2010) en dit heeft een duidelijke meerwaarde voor de pedagogische kwaliteit (Bekkers, 2009). Uit onderzoek is gebleken dat kinderen die spelen in een natuurlijke omgeving zich positiever ontwikkelen op motorisch, cognitief, emotioneel en psychisch gebied dan kinderen die spelen in een reguliere speelsituatie, zoals bijvoorbeeld een schoolplein met speeltoestellen (Thieme-Schrever, 2011). Een natuurlijke speelomgeving biedt ontwikkelingskansen op sociaal gebied (Bekkers, 2009; Black, 2006; Both, 2009; Staempfli, 2009). Sociale vaardigheden worden in een natuurlijke omgeving aangeleerd (Vadala, Bixler & James, 2007) en dit leren kinderen van elkaar (Laaksoharju, Rappe en Kaivola, 2012). Kinderen vertonen socialer gedrag (Frost, 2006) in een natuurlijke omgeving, dan in een reguliere speelomgeving, en minder anti-sociaal gedrag, zoals pesten (Black, 2006).

Volgens Staempfli (2009) vertonen kinderen meer sociaal spelgedrag op een natuurlijk speelplein, dat is een speelplein waar o.a. veel 'groene' natuurlijke elementen aanwezig zijn, dan op een regulier speelplein door de grotere verscheidenheid aan materialen op een natuurlijk speelplein. Kinderen kunnen zo meerdere soorten spellen bedenken dan op een regulier speelplein. Door deze verscheidenheid aan materialen vervelen kinderen zich ook minder snel op een natuurlijk speelplein, waardoor zij minder ruzie maken en minder anti-sociaal gedrag vertonen dan op een regulier speelplein. Er is echter nog niet veel bewijs voor deze stelling. Het huidige onderzoek heeft twee verschillende doelstellingen. Ten eerste om te onderzoeken of de verklaring van Staempfli (2009), dat kinderen meer sociaal spelgedrag vertonen in een natuurlijke buitenspeelomgeving in vergelijking met een reguliere speelomgeving, ook gevonden wordt bij het buitenspelen op de BSO. Ten tweede wordt onderzocht hoe het sociale buitenspelgedrag met betrekking

tot het gebruik van materialen er in een natuurlijke speelomgeving uitziet in vergelijking met een reguliere buitenspeelomgeving en met name welke materialen stimulerend zijn voor het sociale buitenspelgedrag.

Het onderzoek kan helpen meer inzicht te krijgen in het gebruik van materialen op een natuurlijk speelplein en wellicht kan dit gebruikt worden om het sociale spelgedrag op een natuurlijk speelplein bij een BSO te stimuleren. Als men weet dat met bepaalde materialen meer sociaal spelgedrag wordt vertoond, dan kan men ervoor zorgen dat deze materialen in overvloed aanwezig zijn op het speelplein. Een BSO is bij uitstek een plek om sociaal te leren tijdens het spelen, omdat er veel met andere kinderen wordt gespeeld. Veel langer dan in het kwartier pauze op school. Omdat BSO's verplicht zijn om aandacht aan het pedagogische welzijn van kinderen te geven, wat ook een stimulering van de ontwikkeling inhoudt, kan het stimuleren van sociaal spelgedrag een belangrijk element zijn.

Spelen

Leren van spelen. Kinderen leren tijdens het spelen, daar is men het in de literatuur over eens. Voorheen werd in de praktijk leren vaak los van spelen gezien (Zeece & Graul, 1990). Spelen (in de natuur) wordt gezien als een vorm van informeel leren (Both, 2010). Er is geen vaststaande omschrijving van wat spelen bij kinderen precies is. Kinderen maken zelf geen onderscheid in spelen en leren als ze er zelf mee bezig zijn. Vanaf het moment dat zij naar school gaan, waar spelen en leren los van elkaar gezien worden, maken zij in hun taalgebruik wel onderscheid tussen spelen en leren (Pramling-Samuelsson & Asplund-Carlsson, 2008). Deze onderzoekers menen dat in het perspectief van het kind spelen en leren automatisch met elkaar integreren. Onderzoek naar spel is volgens hen de laatste jaren steeds uitgebreider gedaan en bestaat vooral uit de betekenis van het spel en communicatie tijdens het spel. Smith en Pellegrini (2008) definiëren spel als een activiteit waarbij het 'doen' van de activiteit belangrijk is dan het 'doel'. Ook het uitproberen van nieuwe dingen is volgens hen een kenmerk en dat heeft een positieve invloed op kinderen. Kinderen worden blij van spelen.

Positieve effecten van spelen. Spelen heeft een drietal positieve effecten op kinderen. Deze worden verder toegelicht. Ten eerste krijgen jonge kinderen door spel meer controle over hun lichaam. Ze ontdekken de wereld om zich heen en zichzelf en ontwikkelen nieuwe vaardigheden. Als tweede leren ze zo omgaan met complexe en tegenstrijdige emoties (Bruner, 1972; Vygotsky; 1976, in Zeece & Graul, 1990). Spelen is één van de meeste effectieve manieren voor kinderen om over de steeds veranderende wereld om hen heen te leren. Als derde punt ontwikkelen kinderen ook hun taal tijdens het spelen. Ze communiceren met andere kinderen, leren nieuwe woorden gebruiken, maar ze leren ook hoe ze bepaalde dingen kunnen zeggen. Spelen zorgt ervoor dat kinderen op een sociale manier leren. Kinderen leren als zij in aanraking komen met leermomenten die net boven hun eigen kunnen op dat moment liggen (Vygotsky, 1978, in Driscoll, 2005). Door met een ander kind te spelen kunnen zij in aanraking komen met dingen die zij eerder nog niet kenden, maar op deze manier leren. Bij de BSO in het huidige onderzoek worden verticale groepen, dat wil zeggen groepen met verschillende leeftijden van kinderen, gehanteerd. Men zegt dat kinderen hierdoor ook meer van elkaar leren, maar er zijn hier in de literatuur geen harde bewijzen voor gevonden (Kwok, Meij & Van der

Vegt, 2010). Volgens Zeece en Graul (1990) is spelen belangrijk om gevoelens en emoties te testen. Kinderen leren sociale regels en zich inleven in anderen. Volgens Vygotsky (1978, in Hughes, 2009) is spelen essentieel in de ontwikkeling van kinderen op het gebied van symbolische vaardigheden. Hiermee wordt bedoeld dat kinderen leren tijdens sociaal spel door te reageren op bedachte situaties, wat hen later kan helpen bij echte situaties in het leven. Ze leren sociale regels die gelden bij alle sociale interactie tussen mensen. Als volwassene heeft men later deze vaardigheden, die tijdens het sociale spel worden aangeleerd, zoals bijvoorbeeld luisteren, om de beurt praten of gepaste opmerkingen maken tijdens een gesprek, nodig om geaccepteerd te worden (Hughes, 2009).

Sociaal en niet-sociaal spelgedrag. In tabel 1 wordt schematisch weergegeven wat sociaal en niet-sociaal spelgedrag bij het huidige onderzoek inhoudt. De gebruikte termen in de figuur worden hieronder uitgelegd. Het is een zeer beknopte versie van het observatieschema dat in het huidige onderzoek gebruikt wordt.

	Solitair spel	Parallel spel	Associatief spel	Coöperatief spel
FUNCTIONEEL SPELEN				
CREATIEF SPELEN				
SPELLETJES MET REGELS				
DRAMATISCH SPELEN				
DESTRUCTIEF= VERNIELZUCHT				
Toeschouwend spel				
Onbezet 'spel'				
AGRESSIEF SPELGEDRAG				
	Andere kinderen	Pedagogisch medewerker		
PRATEN MET				
RUZIE MAKEN MET				

Tabel 1. Overzichtsschema sociaal en niet-sociaal spelgedrag. De bovenste horizontale kolommen geven de spelniveau's van Zeece en Graul (1990) aan. In de linkerrij worden de soorten spellen aangegeven. De groene vakken geven sociaal spelgedrag aan en de rode vakken geven niet-sociaal spelgedrag aan. Ook is er een kolom voor agressief spelgedrag en voor praten of ruzie maken met andere kinderen of een pedagogisch medewerker.

Niveau's van spel. Zeece en Graul (1990) onderscheiden verschillende cognitieve niveau's van spel, namelijk functioneel, constructief en dramatisch spel en ook spellen met regels. Bij het *functionele spel* testen kinderen hun directe omgeving en leren ze hun lichamelijke grenzen kennen. Ze imiteren en leren daardoor nieuwe bewegingen. *Constructief spel* houdt in dat kinderen objecten gebruiken of manipuleren

om er iets mee te construeren of creëren. Kinderen leren gebruik te maken van materialen. Door materialen zelf te manipuleren ontwikkelen ze zelfvertrouwen en een gevoel van controle. *Dramatisch spel* bestaat vooral uit rollenspellen en zelf bedachte activiteiten van kinderen. Kinderen spelen ook echte ervaringen na en kunnen zich hiermee ook sociaal ontwikkelen. *Spellen met regels* worden pas echt gespeeld als kinderen een schoolgaande leeftijd bereiken, vanaf een jaar of vier ontwikkelt dit. Kinderen moeten hiervoor hun eigen gedrag, acties en reacties kunnen beheersen (Piaget, 1962, in Zeece & Graul, 1990).

Parten (1932, in Zeece & Graul, 1990) onderscheidt zes sociale spelniveau's; solitair, parallel, associatief, coöperatief, onbezet en toeschouwend. Als kinderen ouder worden, gaan zij interactiever spelen met andere kinderen. Het allereerste spel van kinderen is normaal gesproken met een volwassene. Als zij ouder worden (ongeveer tussen de 6 en 18 maanden) spelen zij minder met volwassenen en meer met voorwerpen (Rogers & Sawyer, 1998, in Zeece & Graul, 1990). Vanaf twee jaar ongeveer raken kinderen meer geïnteresseerd in het spelen met andere kinderen. De spelniveau's kunnen bij elk eerder genoemd cognitief spelniveau voorkomen. Bij *solitair spel* hebben kinderen alleen interesse in hun eigen spel of materialen en spelen niet met anderen. Bij *parallel spel* spelen kinderen zij aan zij met andere kinderen, maar niet echt samen. Ze spelen met dezelfde materialen, maar bemoeien zich niet met de ander. Onder *associatief spel* wordt verstaan dat kinderen dezelfde activiteit doen, maar er is geen duidelijke organisatie. Ze delen hun ideeën niet met de andere kinderen, maar spelen zoals ze zelf willen. Het verschil met parallel spel is dat bij associatief spel de kinderen elkaar openlijke erkenning door de spelende kinderen door middel van interesses of relaties. Bij *coöperatief spel* spelen kinderen samen en hebben één of twee kinderen de rol van leider. Deze rol kan door het spel veranderen. Bij vooral jonge kinderen komen twee speltypes nog wel eens voor, waarbij er niet direct gespeeld wordt. Bij het *toeschouwend spel* kijkt een kind naar andere spelende kinderen en bij *onbezet spel* speelt een kind niet mee, maar vertoont het wel ander soort gedragingen. Deze twee gedragingen zijn niet onderverdeeld in de verschillende soorten spel, omdat het kind deze gedragingen alleen vertoont en niet samen met andere kinderen. Er zijn kolommen toegevoegd voor als een kind praat met een pedagogisch medewerker of een ander kind, wat ook als sociaal wordt gezien. Agressief gedrag, zoals het opzettelijk vernielen van voorwerpen, en ruzie maken kunnen ook tijdens het spelen voorkomen. Deze gedragingen worden als niet-sociaal gezien.

De spelniveau's die Zeece en Graul (1990) onderscheiden geven aan hoeveel betrokkenheid er is bij andere kinderen tijdens het spelen. Een solitair spelend kind vertoont geen sociaal spelgedrag, omdat het alleen geïnteresseerd is in zijn eigen spel. Bij spel op coöperatief niveau zijn altijd andere kinderen betrokken en de betrokken kinderen vertonen op dat moment sociaal spelgedrag. Sociaal spelgedrag wordt in het huidige onderzoek gezien als spelactiviteit die minimaal met twee kinderen gespeeld wordt, waarbij er interactie tussen de kinderen plaatsvindt. Coöperatief spel is sociaal spelgedrag volgens deze definitie en de andere spelniveau's zijn geen sociaal spelgedrag, zoals te zien in figuur 1. Niet elke vorm van spel op coöperatief niveau wordt als sociaal spelgedrag gezien. In het schema wordt namelijk vernielzuchtig gedrag op coöperatief niveau niet als sociaal spelgedrag aangegeven, omdat iets vernielen geen sociaal gewenst gedrag is. Niet-sociaal spelgedrag houdt in dat er geen interactie tussen kinderen plaatsvindt of dat kinderen

zich niet als sociaal-gewenst gedragen, zoals bijvoorbeeld het vernielen, wat genoemd is, ruzie maken of zich agressief gedragen. Op een BSO spelen kinderen veel met elkaar, waardoor er veel mogelijkheden voor kinderen zijn om sociaal spelgedrag te vertonen. De tegenwoordige trend is dat veel speelpleinen natuurlijk worden ingericht met veel groen, om zo het sociale spelgedrag te stimuleren. Dat ziet men aan het aantal scholen dat zich bezighoudt met het inrichten van een natuurlijk speelplein.

Natuurlijk buitenspelen

Speelpleinen. Op de BSO spelen de kinderen meestal buiten op een speelplein, waarbij tegenwoordig steeds meer natuurlijke speelpleinen ontworpen worden ter aanvulling of vervanging van de reguliere speelpleinen. Een regulier speelplein bestaat vaak uit een oppervlakte met een stuk betegeling of asfalt met enkele speeltoestellen. In deze speeltoestellen zit de activiteit al meestal verankerd, dat wil zeggen dat door de maker al is besloten welke dingen je ermee kan doen (Staempfli, 2009). Veel andere mogelijkheden zijn er vaak niet. Een natuurlijk speelplein bevat veel groen, zoals struiken, bomen, gras, maar ook bloemen kunnen er groeien. Soms is er ook een gedeelte met een stuk groentetuin waar de kinderen in kunnen werken. Het terrein bevat hoogteverschillen en verstopplekjes waar kinderen zich terug kunnen trekken. Er zijn natuurlijke materialen aanwezig, zoals zand, stenen, stokken, bladeren, etc. (Staempfli, 2009). Met de natuurlijke materialen kunnen steeds andere activiteiten bedacht worden door kinderen. Het verschil met spelen op een regulier speelplein zit hem dus vooral in de aanwezige materialen. Kinderen hebben op een natuurlijk speelplein meer aanleidingen om tot verschillende soorten spel te komen dan op een regulier speelplein (Fjørtoft, 2001).

Invloed van de natuur op buitenspelen. Hieronder worden een aantal positieve invloeden van de natuur op buitenspelen genoemd. Er zijn verschillende onderzoeken geweest naar de invloed van de natuur op de ontwikkeling van kinderen, waaruit blijkt dat ervaringen met natuur belangrijk zijn voor een gezonde ontwikkeling van kinderen (Both, 2007). De natuurlijke omgeving heeft invloed op het spelgedrag van kinderen. Kinderen in natuurlijke speelomgevingen zijn creatiever in hun spel en er komen meer verschillende spelactiviteiten en spelvormen voor (Fjørtoft, 2001). Dit komt door de verschillende materialen die op een natuurlijk speelplein aanwezig zijn, zoals Staempfli (2009) benoemd. Volgens Mårtensson (2011) creëren groene buitenspeelomgevingen meer open en flexibele spelsituaties. Kinderen kunnen makkelijker stoppen of juist meedoen aan een bepaalde spelsituatie, dan bij een reguliere speelomgeving. Een natuurlijk speelplein verschilt qua speelmogelijkheden dus van een regulier schoolplein.

Ontwikkelingsgebieden waar de natuur invloed heeft op het spelgedrag. Vanuit de literatuur kan een indeling gemaakt worden van verschillende ontwikkelingsgebieden waar de natuur invloed op heeft bij het spelen van kinderen, namelijk motorisch, cognitief, emotioneel, psychisch en sociaal. Op motorisch gebied is uit onderzoek van Fjørtoft (2001) gebleken dat kinderen in een groene speelomgeving beter hun balans kunnen houden en dat ze betere coördinatievaardigheden ontwikkelen dan kinderen in een reguliere speelomgeving. Door de ongelijkheid van een groen plein, veel hoogteverschillen en reliëf in de het pleinooppervlak, wordt de motoriek van een kind ook gestimuleerd meent Thieme-Schrever (2011).

Natuurbeleving draagt ook bij aan de cognitieve ontwikkeling van het kind (Bekkers, 2009; Both, 2009). Van spelen in een natuurlijke ongestructureerde omgeving ontwikkelen kinderen meer begrip voor de realiteit (Francis, 1988, in Fjørtoft, 2001) dan bij het spelen in een niet-natuurlijke speelomgeving. Ze zien om zich heen hoe de wereld van de natuur werkt. Bij de emotioneel-psychische ontwikkeling wordt bedoeld dat kinderen zich fijn voelen in een natuurlijke omgeving. Volgens Thieme-Schrever (2011) wordt de emotionele en psychische ontwikkeling van het kind gestimuleerd bij natuurlijk buitenspelen. Een natuurlijke omgeving biedt afgescheiden plekjes en hoekjes, waar ze zich rustig alleen of in groepjes terug kunnen trekken (Malone & Tranter, 2003). Zo kunnen kinderen tot rust komen en vooral op een grote BSO met veel kinderen kan dit prettig zijn.

Verschil in spelgedrag in natuurlijke of reguliere speelomgevingen. Er zijn al onderzoeken geweest die het sociale spelgedrag observeren, meten en vergelijken bij natuurlijke speelomgevingen met reguliere speelomgevingen. Er wordt echter meestal niet verder gegaan op waarom het sociale spelgedrag verschilt in de verschillende speelomgevingen. Bij de onderzoeken wordt een onderscheid gemaakt tussen sociaal en anti-sociaal spelgedrag, aangezien dit beide belangrijke aspecten zijn van het sociale spelgedrag van kinderen. Persoonlijke en sociale competenties worden ontwikkeld tijdens het natuurlijk buitenspelen (Bekkers, 2009; Both, 2009). Natuurlijk buitenspelen verhoogt de ontwikkeling van sociaal spelgedrag van kinderen (Black, 2006), dat wil zeggen dat kinderen in een groene buitenspeelomgeving meer gestimuleerd worden om sociaal spelgedrag te vertonen dan in een reguliere speelomgeving. Kinderen leren sociale vaardigheden door te spelen en dan met name in de natuur (Vadala, Bixler & James, 2007). Groene speelomgevingen komen in verschillende soorten en maten voor, maar allemaal hebben ze een positieve invloed op de ontwikkeling van kinderen in verschillende leeftijden (Staempfli, 2009). Kinderen voelen zich er vrij en kunnen hun eigen keuzes maken. Frost (2006) heeft geobserveerd dat kinderen op een natuurlijk speelplein veel meer met elkaar praten dan op gewone schoolpleinen, ook wel grijze schoolpleinen genoemd (in tegenstelling tot de natuurlijke groene speelpleinen). Uit onderzoek van Grahn, Martensson, Lindblad, Nilsson en Ekman (1997, in Children, Youth and Environments Center for Research and Design, 2008) blijkt dat kinderen in een natuurlijker speelomgeving meer creatief sociaal spel vertonen dan op gewone schoolpleinen.

Verklaringen waarom kinderen meer leren in natuurlijke speelomgevingen. Kinderen leren makkelijk van elkaar in een natuurlijke omgeving (Laaksoharju, Rappe & Kaivola, 2012), omdat in zo'n omgeving veel meer aanleidingen zijn om van elkaar te leren dan in een reguliere speelomgeving. In hun onderzoek begon bijvoorbeeld een meisje te fluiten op een grassprietje. Andere kinderen zagen dat en imiteerden haar gedrag en/of vroegen hoe ze dat konden leren. De onderzoekers zeggen dat bij vrij spel in een natuurlijke omgeving veel meer van dit soort aanleidingen om van elkaar te leren kunnen ontstaan. Dit kan komen door de diversiteit van een natuurlijke speelomgeving. Volgens onderzoek van Laaksoharju, Rappe & Kaivola (2012) zorgt een groene schooltuin (waarin zowel gewerkt als gespeeld wordt) voor verschillende mogelijkheden om op een sociale manier te leren. Naarmate het onderzoek vorderde kregen kinderen meer zelfvertrouwen om zelf spellen of activiteiten voor te stellen aan de andere kinderen. Een tuin

wordt in de herinnering van volwassenen gezien als een plek waar een kind (sociale) relaties met andere kinderen en de natuur kan vormen door bedachte en actieve spellen (Gross & Lane, 2007, in Laaksoharju, et al., 2012).

Volgens Staempli (2009) vertonen kinderen op een natuurlijk speelplein meer sociaal spelgedrag dan op een regulier speelplein door het verschil in materialen. Op een natuurlijk speelplein zijn kinderen niet gebonden aan al vorgevormd materiaal met een vaststaande functie of vooraf georganiseerde spellen. Kinderen spelen en creëren daar hun eigen bedachte spellen samen met andere kinderen. Kinderen leren zo overleggen met elkaar (en volwassenen) en ontwikkelen hierdoor probleem oplossende vaardigheden en sociale verantwoordelijkheid. Op een regulier speelplein kunnen kinderen vaak zelf spelmaterialen meenemen, zoals fietsjes of skeelers bijvoorbeeld, waarin de functie al vastgelegd ligt. Op een natuurlijk speelplein zijn bepaalde natuurlijke materialen, zoals zand, stenen en planten, al aanwezig, waar veel verschillende soorten spellen mee gespeeld kunnen worden. Met stenen kun je bijvoorbeeld bouwen, maar je kan ze ook gebruiken als geld bij dramatisch spel. Mårtensson (2011) zegt dat kinderen door de grote aanwezigheid van losse materialen in een natuurlijke speelomgeving sneller tot samenspel komen. De losse materialen maken het makkelijker om samen te spelen. Bewijs vanuit onderzoek wordt echter niet gegeven.

Niet sociaal-spelgedrag. Anti-sociaal gedrag, zoals pesten, agressie, vandalisme en ruzie maken, komt tijdens spelen ook voor. In natuurlijke omgevingen neemt dit gedrag af en verdwijnt soms zelfs volgens White (2004). Dit wordt veroorzaakt door de gebieden die van elkaar afgescheiden worden door natuur zoals bijvoorbeeld bomen, struiken en heggen. Hierdoor kunnen kinderen zich in kleine groepen terugtrekken (Malone & Tranter, 2003). Dit geeft de kinderen een gevoel van vertrouwdheid en zekerheid, waardoor zij minder anti-sociaal gedrag vertonen. Ook De Graauw, Van Loo, Van Putten en Roobol (2009) ondersteunen met hun onderzoek deze bewering. Uit hun onderzoek blijkt dat kinderen op een natuurlijk speelplein minder ruzie maken onderling dan op een regulier speelplein. Dit komt volgens hen doordat kinderen zich er veiliger voelen, meer speelmogelijkheden hebben en er zijn minder leerlingen die niks doen, zich vervelen op het natuurlijke speelplein in vergelijking met het reguliere speelplein.

Onderzoeksvraag

Uit de theorie blijkt dat natuurlijk buitenspelen bijdraagt aan de ontwikkeling aan het sociale spelgedrag van kinderen. Kinderen leren van elkaar en hebben meer sociaal contact in een groene omgeving. Er is nog geen onderzoek gedaan naar spelen op een natuurlijk speelplein in de context van de buitenschoolse opvang. Op een buitenschoolse opvang spelen kinderen langer dan slechts de korte speelpauzes die ze op school hebben. Ook spelen vaak meerdere leeftijden door elkaar op een een buitenschoolse opvang, omdat de samenstelling van de leeftijden in de groepen vaak diverser is dan de klassen op school. Bij dit onderzoek zal gekeken worden naar een specifieke buitenschoolse opvang, die zowel een natuurlijk buitenspeelplein als een regulier plein tot zijn beschikking heeft. Er wordt vergeleken of kinderen op het natuurlijke speelplein socialer spelgedrag vertonen dan op het reguliere speelplein. Door een antwoord op deze vraag te vinden, kan wellicht in de toekomst nog beter gebruik gemaakt worden van de speelmogelijkheden op een speelplein om het sociale spelgedrag van kinderen te stimuleren. De onderzoeksvragen van dit onderzoek zijn:

1. *Vertonen kinderen socialer spelgedrag op een natuurlijk speelplein dan op een regulier speelplein?*

2. *Hoe ziet het buitenspelen op deze pleinen eruit met betrekking tot het gebruik van de materialen?*

De hypothese is dat kinderen op een natuurlijk speelplein meer sociaal spelgedrag vertonen dan kinderen op een regulier speelplein, omdat op een natuurlijk speelplein meer materialen aanwezig zijn om verschillende soorten sociaal spel te spelen. Volgens Staempfli (2009) zijn er meer verschillende materialen op een natuurlijk plein en spelen kinderen daarom vaker samen, maar onderzoek is hiernaar nog niet gedaan.

Methode

Deelnemers

Het onderzoek vindt plaats op buitenschoolse opvang in een middelgrote stad. Leerlingen van een bijbehorende basisschool worden hier opgevangen na schooltijd. Op het moment van het opnemen van de video's en afnemen van de interviews bestond de BSO uit maximaal tachtig kinderen op de drukste dagen, namelijk de dinsdag en de donderdag. Op de maandagen waren er zestig kinderen, op woensdagmiddag zes en op vrijdagmiddag ongeveer twaalf. Er waren vijf groepen, waarvan er vier verticaal waren, dat wil zeggen met alle leeftijden door elkaar, en er was een oudste groep van maximaal negen kinderen. De school staat in een wijk met over het algemeen duurdere huizen dan gemiddeld en veel ouders zijn tweeverdieners met goed betaalde banen. De BSO had op het moment van het onderzoek acht pedagogisch medewerkers en een unitleader die verschillende locaties coördineerde. De medewerkers hadden verschillende achtergronden, qua opleiding. Het buitenspelen op de BSO werd zo ingericht dat de kinderen gezamenlijk op het reguliere speelplein speelden of gezamenlijk op het natuurlijke speelplein. De volgorde van het spelen op de pleinen werd afgewisseld, de éne keer speelden ze eerst op het natuurlijke plein speelden en daarna op het reguliere plein en de andere keer andersom. Tijdens de observaties konden de kinderen niet van speelplein wisselen. In totaal zijn tien kinderen geobserveerd en acht geïnterviewd. De kinderen zijn uitgekozen op basis van een ongeveer gelijke verdeling van geslacht en leeftijd. De groep bestond voor de helft uit meisjes en de andere helft jongens. De leeftijden waren variërend van vier tot en met tien jaar. Vijf van de kinderen waren onder de acht jaar oud en vijf waren acht jaar of ouder. Bijlage A bevat een plattegrond van het natuurlijke speelplein en bijlage B van het reguliere speelplein.

Instrumenten

Observaties. De eerste onderzoeksvraag 'Vertonen kinderen meer sociaal spelgedrag op een natuurlijk speelplein dan op een regulier speelplein?' werd onderzocht door middel van observaties. De observatiemethode die is gebruikt is een methode die De Graauw, Van Loo, Van Putten en Roobol (2009) hebben gebaseerd op de SOPLAY-methode van McKenzie (2006). Voor dit onderzoek is het schema op sommige punten aangepast voor het natuurlijke speelplein (bijlage C) en het reguliere speelplein (bijlage D). In tabel 1 is een vereenvoudigde versie van het schema weergegeven. In het observatieschema staan verschillende typen spelgedrag; functioneel spelen, creatief spelen, spelletjes met regels en dramatisch spelen. Deze zijn onderverdeeld in alleen spelen of samen spelen en of ze meegebrachte speelobjecten

gebruiken of al aanwezige speelobjecten op het speelplein. Op het natuurlijke speelplein geldt de regel dat daar geen speelmaterialen mee naar toe genomen worden. Er komen dus geen onnatuurlijke materialen voor. In het observatieschema kan aangevinkt worden of het kind praat en of dat met een ander kind of met de pedagogisch medewerker is. Verder kan agressief gedrag worden genoteerd, maar ook niks doen, ruzie maken en vernielzuchtig gedrag. Agressief, vernielzuchtig gedrag en ruzie maken worden gezien als anti-sociaal gedrag. De verschillende types spelgedrag en het destructieve gedrag zijn onderverdeeld in de spelniveau's van Zeece en Graul (1990). Dit bevatte het originele observatieinstrument niet. In het observatieschema voor het huidige onderzoek zijn de eerste drie spelniveau's (solitair, parallel en associatief) weggelaten, omdat deze vooral horen bij 0 tot 4-jarigen en niet vaak voor zullen komen bij 4 tot 12-jarigen.

Voor de observaties voor het onderzoek gedaan worden is op de locatie van de BSO een proefobservatie gehouden. Deze observatie is ook geanalyseerd en zo konden enkele aanpassingen of praktische problemen die aan het licht zijn gekomen verholpen worden.

Interviews. Door middel van interviews met de kinderen werd gezocht naar een antwoord op de onderzoeksvraag: 'Hoe ziet het buitenspelen op deze pleinen eruit met betrekking tot het gebruik van de materialen?' Na de observaties werd in totaal met acht van de tien kinderen, in de leeftijd variërend van 4 tot 12 jaar, opvallende gebeurtenissen bij het natuurlijk buitenspelen gesproken. Twee kinderen wilden niet geïnterviewd worden, omdat zij liever verder wilden spelen. Er werd in totaal op vier dagen geobserveerd en na elke observatie werden de kinderen geïnterviewd. Er is met het observeren een redelijk gelijke verdeling nagestreefd qua geslacht en leeftijden. De kinderen werden over sociaal spelgedrag op het natuurlijke en reguliere speelplein gevraagd. De vragen zijn voortgekomen aan de hand van de theorie. Enkele voorbeeldvragen zijn: Wat vind je van het natuurlijke / gewone speelplein? Wat doe je op het natuurlijke / gewone speelplein als je er gaat spelen? Speel je wel eens alleen op het natuurlijke / gewone speelplein? Het complete interviewschema is te vinden in bijlage F.

De interviews zijn samengesteld volgens een stappenplan voor een interviewschema van Emans (1990). Het interviewen van kinderen vraagt andere vaardigheden van de interviewer, dan het interviewen van volwassenen. Belangrijk is dat het kind zich op zijn gemak voelt bij de interviewer en durft te spreken. De interviewer neemt de tijd om kennis te maken met het kind dat geïnterviewd wordt (Kyronlampi-Kylmanen & Maatta, 2010). Bij dit onderzoek is het een voordeel dat de interviewer heeft gewerkt op de BSO. Deze kende de meeste kinderen al, waardoor dit proces aanzienlijk korter is geweest. De ouders (Alderson, 2004, in Kyronlampi-Kylmanen & Maatta, 2010) en de kinderen zijn om toestemming gevraagd voor de interviews (Kyronlampi-Kylmanen & Maatta, 2010). Het is ook van belang dat de interviewer zich inleeft in de wereld van het kind en zijn vragen aanpast aan het niveau van het kind. Geen ingewikkelde termen gebruiken en soms wat extra uitleg geven als de vraag niet begrepen wordt of niet goed wordt beantwoord. Ook nonverbaal kan de interviewer door middel van aankijken en glimlachen het kind stimuleren om te vertellen. Het is belangrijk dat de interviewer laat zien dat er geluisterd wordt naar het kind (Kyronlampi-Kylmanen & Maatta, 2010).

Design en procedure

Het design van dit onderzoek is een mixed methods-onderzoek. Dit houdt in dat er een kwantitatief en een kwalitatief deel in het onderzoek zit. Het kwantitatieve deel bestaat uit de observaties die gecodeerd worden en getoetst en het kwalitatieve deel uit afnemen en analyseren van interviews over het onderwerp. Het onderzoek richt zich op een bepaalde buitenschoolse opvang. Er is gestreefd naar een zo compleet mogelijk beeld van de situatie. Ook naar de meningen en ervaringen van kinderen over natuurlijk en regulier buitenspelen is gevraagd. De observaties zijn door middel van een video vastgelegd, zodat alles meerdere malen terug te bekijken is voor een nauwkeurige analyse van het spelgedrag. De observant nam bij de observatie een plek in op het speelplein, waarbij hij of zij een goed overzicht had. Op deze plek werd ook een camera geplaatst. Als de observant niet goed kon zien wat de kinderen deden, kon deze tijdens de opname vanuit een ander punt zelf kijken of hij kon zien wat de kinderen deden en dit noteren of later tijdens de interviews vragen wat de kinderen deden op dat moment. Er is een handleiding geschreven voor het gebruik van de observatieschema's (bijlage E).

Er is door middel van interval sampling geobserveerd. Elke minuut werd gekeken naar welk spelgedrag elk kind op dat moment vertoonde. Dit spelgedrag werd per kind aangekruist op het observatieschema. Er was ook ruimte om extra opmerkingen te maken. Interval sampling kan toegepast worden als de gedragingen zelf niet heel kort zijn (Van de Sande, 1999), wat bij spelen meestal het geval is. Er wordt vanuit gegaan dat kinderen langer dan een minuut met een bepaald spel bezig zijn. Per interval is één formulier gebruikt. De kinderen zijn genummerd, waardoor meerdere kinderen op een formulier ingevuld konden worden.

De observaties van de sociale en anti-sociale gedragingen op het natuurlijke speelplein en het normale speelplein zijn met elkaar vergeleken. Er is op twee verschillende dagen twee keer op een dag 20 minuten geobserveerd worden. Ook is er een keer op een dag een observatie gedaan op het natuurlijke speelplein en een week later op het reguliere speelplein, omdat dit praktisch zo beter uit kwam. Er is per kind één keer op het reguliere speelplein geobserveerd en één keer op het natuurlijke speelplein. Met 20 geobserveerde minuten per plein per kind kwam dat in totaal op 120 geobserveerde intervallen, omdat per minuut is geobserveerd. Per kind per plein is een totaalscore gemaakt op sociaal spelgedrag. Elke keer dat een kind op sociaal spelgedrag is gescoord kreeg het een punt en als het kind op niet-sociaal spelgedrag werd gescoord kreeg het geen punt. Er werd per kind per speelplein, zoals gezegd, 20 minuten geobserveerd. De maximale score op een speelplein op sociaal spelgedrag is 20 (dan heeft het kind 20 minuten lang sociaal spelgedrag vertoond) en de minimale score is 0 (dan heeft het kind 20 minuten lang niet-sociaal spelgedrag vertoond).

Men moet rekening houden dat de kinderen bij de wisseling van de pleinen het spel meenemen naar het tweede speelplein. Daarom is de volgorde van de pleinen afgewisseld. De éne keer is eerst op het natuurlijke plein gespeeld en daarna op het regulier plein en de andere keer andersom. Eén keer zat er een week tussen de observaties, waardoor dit probleem niet voorkwam. Door met de kinderen te spreken na het

natuurlijk buitenspelen en spelen op het reguliere speelplein kon gekeken worden hoe de materialen door de kinderen op de speelpleinen gebruikt zijn.

Analyse

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Door het opnemen van de observeermomenten met een video is geprobeerd de betrouwbaarheid van de observaties te verhogen. Een video-opname kan gepauzeerd worden, waardoor men langer de tijd had om te kijken welk spelgedrag de kinderen vertoonden. De observatie zal nauwkeuriger zijn op deze manier. Een tweede beoordelaar is gevraagd 10% van de observaties te scoren, waardoor een interbeoordelaarsbetrouwbaarheid kon worden berekend. De scores van de tweede beoordelaar werden vergeleken met de scores van de observant en hier is een Cohens Kappa (Van de Sande, 1999) over berekend. Om de beoordelaarsbetrouwbaarheid te berekenen is gekozen om één kind op zowel het natuurlijke als het reguliere plein te scoren. Het was voor de tweede beoordelaar echter moeilijk te scoren op de momenten waarop het betreffende kind uit beeld liep. De eerste beoordelaar heeft kunnen zien wat het kind is gaan doen en door middel van aantekeningen bij de observaties is dit geregistreerd. Daarom zijn bij de berekeningen alleen de scores gebruikt, waarbij het kind in beeld is en de tweede beoordelaar ook kon scoren. Voor de observaties zijn twee meetinstrumenten gebruikt, een formulier om het sociale spelgedrag op het natuurlijke speelplein te scoren en een formulier om het sociale spelgedrag op het reguliere speelplein te scoren. Er is door een tweede beoordelaar een kind gescoord op zowel het natuurlijke als het reguliere plein. Voor het observatieschema van het natuurlijke plein gaf dit met 18 codeermomenten een overeenstemmingspercentage van 93,75%. De Cohen's Kappa is 0,69. Het overeenstemmingspercentage van het codeerschema van het reguliere plein is met 9 codeermomenten 85,7% en is de Cohen's Kappa 1.

Voor de interviews zou ook een interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend worden, maar wegens tijdgebrek van de tweede beoordelaar is dit niet gebeurd.

Observaties. De observaties zijn middels een herhaalde metingen test getoetst. Deze test kan gebruikt worden als dezelfde groep personen onder twee condities onderzocht wordt. In dit geval werd er een zogenaamde *dependent means t-test* uitgevoerd (Field, 2005). De nulhypothese was dat de groep geen verschil vertoont qua sociaal spelgedrag als beide speelpleinen vergeleken worden. Elk kind kreeg een casenummer en er werd door middel van een *paired samples t-test* gekeken of de kinderen op het natuurlijke speelplein ander spelgedrag vertoonden dan op het reguliere speelplein. Er is gebruik gemaakt van een *1-tail test*, omdat er vanuit is gegaan dat er op het natuurlijke speelplein hoger gescoord zou worden op sociaal spelgedrag dan op het reguliere speelplein. De onafhankelijke variabele is het type speelplein waar de kinderen op spelen; regulier of natuurlijk. De afhankelijke variabelen zijn de types sociaal spelgedrag die op de speelpleinen voor kunnen komen. Elk kind heeft per speelplein een totaalscore gekregen van sociaal spelgedrag. De score van het natuurlijke speelplein is vergeleken met de score van het reguliere speelplein, zodat gekeken kon worden of op het natuurlijk speelplein meer sociaal spelgedrag werd vertoond dan op het reguliere speelplein. De soorten spel zijn ook los van elkaar getoetst met een *paired samples t-test*.

Interviews. De interviews van de tien geobserveerde kinderen zijn opgenomen en naderhand uitgetypt. De tekst wordt verdeeld in fragmenten. Elk fragment gaat over een eigen onderwerp dat binnen het kader van het (natuurlijk) buiten spelen valt. Deze onderwerpen worden de labels genoemd. De onderwerpen zijn terug te vinden in de vragen die in het interview gesteld worden en gaan bijvoorbeeld over de waardering die de kinderen aan de speelpleinen geven, of ze er samen spelen of niet, of ze er anti-sociaal gedrag vertonen of niet, de spellen die ze er spelen en van welke materialen ze er gebruik maken. De verschillende spelmaterialen die genoemd worden (op het reguliere plein bijvoorbeeld een voetbal of het klimrek en op het natuurlijke speelplein takken of zand) op beide pleinen worden in een schema weergegeven om een overzicht te krijgen met welke materialen wat voor spellen gespeeld worden op de speelpleinen. Op deze manier moet duidelijk worden hoe het sociale spelgedrag met betrekking tot de materialen op beide pleinen vorm heeft.

Resultaten

Sociaal spelgedrag

De gemiddelde score van sociaal spelgedrag op het natuurlijke speelplein ($m = 19.7, s = 0.48$) is groter dan op het reguliere plein ($m = 18, s = 2.49$). Uit de resultaten van de toets kan geconcludeerd worden dat kinderen op het natuurlijke speelplein significant hoger op sociaal spelgedrag hebben gescoord dan op het reguliere speelplein, $t(9) = 2.193, p \leq .05$, want $p = .028$. Dat is consistent met de verwachte hypothese. De waarde van p is lager dan $.05$ en daarom kan de nulhypothese, dat er geen verschil zit in het sociaal spelgedrag op beide speelpleinen, verworpen worden.

De gemiddelde score van *creatief spelgedrag* op het natuurlijke speelplein ($m = 7.2, s = 9.06$) is hoger dan op het reguliere speelplein ($m = 0, s = 0$). Dat de kinderen meer creatief spelgedrag op het natuurlijke speelplein vertonen is significant, want $t(9) = 2.512, p \leq .05$, want $p = .017$. Het *dramatische spel* komt meer voor op het natuurlijke speelplein ($m = 4, s = 8.43$) dan op het reguliere speelplein ($m = 1.3, s = 2.75$), maar de kinderen scoren niet significant hoger voor dit soort spel, $t(9) = 0.899, p > .05$, want $p = .196$. *Spellen met regels* scoren op het reguliere speelplein ($m = 9, s = 9.68$) hoger dan op het natuurlijke speelplein ($m = 3.6, s = 6.11$), maar dit is niet significant, $t(9) = -1.198, p > .05$, want $p = .131$. Het functionele spelgedrag is niet getoetst, omdat dit enkel kan voorkomen op het reguliere speelplein.

Materialen

In de interviewmatrix (bijlage G) zijn de antwoorden van de kinderen beknopt weergegeven.

Soorten spel. Op het reguliere speelplein werden als soorten spel de spellen met regels; verstoppertje, tikkertje, pakkertje, politietje, voetballen, trefballen, rondom de tafel (een spel waarbij ze rondom een tafeltennistafel de bal overslaan), gooien met een bal en stuitballen genoemd. Ook werd aangegeven dat functioneel spel, zoals klimmen in het klimrek, lopen over de loopbrug, duikelen op het duikelrek en schommelen activiteiten waren die gedaan werden. Eén keer werd een dramatisch spel genoemd, waarbij de kinderen speelden dat ze konden toveren. Op het natuurlijke speelplein werden drie spellen met regels genoemd, namelijk verstoppertje, tikkertje en op stenen lopen (de grond mag niet geraakt

worden). Vijf van de acht kinderen noemden dat ze hutten bouwden, wat onder creatief spel valt. Er werd ook door enkele kinderen genoemd dat ze bouwden met stenen. Vadertje en moedertje spelen, ridders en prinsessen en winkeltje spelen zijn de vormen van dramatisch spel die de kinderen aangaven te spelen op het natuurlijke speelplein.

Materialen. Enkele kinderen hadden al genoemd dat zij materialen meenamen naar het reguliere speelplein. Ze noemden vooral ballen, één gaf aan daarbij ook een tennisracket mee te nemen. Een ander kind noemde ook een springtouw. Er werd hiervoor al genoemd dat op het natuurlijke speelplein veel hutten werden gebouwd. Hiervoor gebruiken de kinderen takken, planken, kleden, de grote aanwezige betonnen buizen en stenen. De buizen werden ook genoemd om overheen te lopen. De vaste stenen in de grond ook, antwoordde een kind. Schelpjes, steentjes en takjes werden gebruikt als betaalmiddel. Losse stenen werden gebruikt om mee te bouwen. Sommige stenen gaven af op de grond en werden door een kind gebruikt om mee op de grond te tekenen. Eén kind antwoordde dat zij de planten bekeek op het natuurlijke speelplein. De boomstammen werden door een kind gebruikt om op te zitten.

Anti-sociaal spelgedrag. Vijf van de acht kinderen vertelden dat ze soms alleen speelden op het reguliere speelplein, tegenover vier die soms alleen speelden op het reguliere speelplein. Eén van de kinderen speelde bijna altijd alleen op het reguliere speelplein. Dat kwam volgens hem vooral doordat er op de BSO bijna geen jongens van zijn leeftijd zaten. Op het natuurlijke speelplein speelde hij altijd samen en dan ook met meisjes. Bijna alle kinderen zeiden dat ze op beide speelpleinen geen ruzie maakten of geen vernielzuchtig gedrag vertoonden. Er waren drie kinderen die wel eens ruzie hadden op het reguliere speelplein en één kind dat wel eens had gezien dat andere kinderen probeerden iets stuk te maken. Eén kind antwoordde dat het takken stuk maakte op het natuurlijke speelplein, maar dat was gewoon om kleinere takken te maken. Twee kinderen benoemden dat ze wel eens hebben gezien dat iets al stuk gemaakt was op het natuurlijke speelplein.

Discussie

Tekortkomingen

Hoewel het huidige onderzoek nauwkeurig is uitgevoerd kent het nog wel enkele tekortkomingen. De eerste is de vraag hoe generaliseerbaar de resultaten zijn naar kinderen in Nederland of kinderen in het algemeen. Daarvoor zal grootschaliger vervolgonderzoek nodig zijn. Een tweede tekortkoming is de betrouwbaarheid van de gescoorde observaties. De kinderen wisten dat er gefilmd werd en dit zou van invloed kunnen zijn geweest op hun sociale spelgedrag. Het zou zo kunnen zijn dat ze hierdoor geen anti-sociaal spelgedrag, zoals vernielzuchtig gedrag, hebben vertoond. Een derde tekortkoming is het observeren met maar één camera. Op het moment dat de tweede beoordelaar een kind ging observeren en scoren met behulp van een video, kwam naar voren dat deze de kinderen niet kon scoren op het moment dat ze uit beeld liepen. De observant kon dit wel doordat deze zag wat de kinderen aan het doen waren als ze uit beeld waren en ze duidelijker kon horen. Als de observatieschema's voor een volgend onderzoek gebruikt gaan worden, zal een

observant ook echt bij de observatie zelf aanwezig moeten zijn of men moet gebruik maken van meerdere camera's.

Een eerste tekortkoming van de interviews is het ontbreken van een tweede beoordelaar, waardoor er geen interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend kon worden. Er kon niet worden gekeken of een tweede beoordelaar hetzelfde had gecodeerd als de eerste beoordelaar. Dat maakt het coderen minder betrouwbaar. Een tweede tekortkoming van de interviews is dat het kan zijn dat de kinderen sociaal wenselijke antwoorden gaven, omdat ze de interviewer al kenden als een oud pedagogisch medewerker. Hierdoor zouden zij minder snel geneigd kunnen zijn om te vertellen dat ze eens vernielzuchtig gedrag hebben vertoond tijdens het spelen. Een derde tekortkoming is dat de interviews aansluitend op de observaties afgenomen dienden te worden, zodat het spelen op de speelpleinen nog vers in het geheugen lagen van de kinderen, maar in de praktijk was hier niet altijd tijd voor. Kinderen werden al snel na het buitenspelen opgehaald of één keer zelfs tijdens een interview. Oudere kinderen konden echter een week later nog wel goed uitleggen wat ze hadden gedaan tijdens het buitenspelen de week ervoor.

Conclusie

Uit de resultaten van de observaties is gebleken dat het eerste deel van de hypothese, dat kinderen op een natuurlijk speelplein socialer spelgedrag vertonen dan op een regulier speelplein, kan worden aangenomen. De resultaten van het huidige onderzoek ondersteunen de theorie van Grahn, et al. (1997) en Frost (2006) dat kinderen in een natuurlijke speelomgeving meer (creatief) sociaal spel vertonen dan in reguliere speelomgevingen en dat zij minder anti-sociaal spelgedrag vertonen (Black, 2006). Het probleem bij het merendeel van de onderzoeken is echter dat dit niet empirisch is onderzocht op het gebied van sociaal spelgedrag. Het huidige onderzoek is vernieuwend op dit gebied. De Graauw, et al. (2009) hebben bij hun onderzoek meer de nadruk gelegd op de waardes die de kinderen toekenden aan beide speelpleinen, dan op de soorten spel die er voor kwamen. Fjørtoft (2001) heeft observaties verricht op het gebied van motorisch spelgedrag bij drie groepen kinderen, waarvan ze over een periode van negen maanden drie groepen vergeleken op motorisch spelgedrag. Eén groep speelde alleen op een regulier speelplein, één groep alleen in het bos en één groep af en toe in het bos. In het huidige onderzoek is dezelfde groep kinderen op beide speelpleinen geobserveerd.

Het tweede deel van de hypothese dat het sociale spelgedrag voortkomt uit de materialen die op een natuurlijke speelplein voorkomen kan nog niet eenduidig beantwoord worden. Uit de antwoorden van de kinderen is te zien dat het materiaalgebruik op het natuurlijke speelplein wel anders is als op het reguliere speelplein. Op het reguliere speelplein speelden de kinderen niet veel met materialen, maar vertoonden zij vooral functioneel spelgedrag met de speeltoestellen. Deze uitkomsten ondersteunen de theorie van Staempfli (2009) dat kinderen op een natuurlijk speelplein door de grotere verscheidenheid aan materialen meer soorten spellen kunnen bedenken dan op een regulier speelplein en dat bij een regulier speelplein vooral functioneel spelgedrag voorkomt. Bij de antwoorden van de kinderen is te zien is dat zij de materialen op het natuurlijke speelplein op veel verschillende manieren gebruiken. De bewering van Mårtensson (2011) dat kinderen door de aanwezigheid van materialen op een natuurlijk speelplein sneller tot samenspel komen

klinkt zeer aannemelijk, maar daar is nog geen hard bewijs voor gevonden. Wel is duidelijk dat kinderen op het natuurlijke speelplein meer samen speelden en op het regulier speelplein vaker alleen speelden. Vervolgonderzoek met behulp van meer interviews en observaties zou kunnen helpen om te kijken of dit echt door het materiaalgebruik komt. Een verschil van het onderzoek van De Graauw, et al. (2009) is dat zij kinderen in groeps gesprekken hebben ondervraagd in plaats van per kind in het huidige onderzoek. Ook zijn de kinderen daar vooral gevraagd naar waarderingen van het plein en niet naar het gebruik van materialen. De nadruk op het materiaalgebruik is nog niet eerder in empirisch onderzoek zo duidelijk aanwezig geweest.

Praktijk

Voor BSO's kan dit gegeven een meerwaarde hebben om het spelen van kinderen door een natuurlijke buitenspeelomgeving zo goed mogelijk tot ontwikkeling te laten komen. Zo kan een BSO een meerwaarde krijgen ten opzichte van de kinderen na schooltijd thuis op te vangen. Ouders zouden hun kinderen juist op een BSO met een natuurlijke speelomgeving willen plaatsen, omdat dit goed is voor de ontwikkeling van het kind op sociaal gebied. Door een buitenspeelomgeving te creëren met zoveel mogelijk natuurlijke materialen kan een BSO zich onderscheiden van andere BSO's en werken aan het verhogen van hun pedagogische kwaliteit.

Toekomstig onderzoek

Een interessant onderwerp dat in een interview naar voren kwam is het spelen tussen verschillende geslachten. Een jongen vertelde dat hij op het reguliere speelplein alleen met kinderen van hetzelfde geslacht speelde en op het natuurlijke speelplein ook met meisjes. Zouden op een natuurlijk speelplein meer kinderen van verschillende geslachten met elkaar spelen dan op een regulier speelplein? In het huidige onderzoek is hier niet naar gekeken, maar het onderwerp zou erg interessant kunnen zijn voor vervolgonderzoek.

Referenties

- Bekkers, T. (2009). De kwaliteit van de natuur. *Management Kinderopvang*, 16-19.
- Black, S. (2006). Landscape learning. *American School Board Journal*, 193 (3), 46-48.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boom Uitgevers.
- Both, K. (2007). Mensenkinderen. Lezing.
- Both, K. (2009). Groen in de kinderopvang. *Het Jonge Kind*, 10-13.
- Both, K. (2010). Avontuurlijk-natuurlijk spelen en leren. *De Wereld van het Jonge Kind*, 26-28.

- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2008). Flinke groei kinderopvang in 2007. *Webmagazine*. Gevonden op 12 juni 2012, <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/inkomen-bestedingen/publicaties/artikelen/archief/2008/2008-2452-wm.htm>
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2010). Kinderopvang voor werkende ouders belangrijker geworden. *Webmagazine*. Gevonden op 12 juni 2012, <http://www.cbs.nl/nl-nl/menu/themas/arbeid-sociale-zekerheid/publicaties/artikelen/archief/2010/2010-3216-wm.htm>
- Children, Youth and Environments Center for Research and Design (2008). *Benefits of Nature for Children*. Denver: University of Colorado.
- De Graauw, C., Van Loo, M., Van Putten, M. & Roobol, M. (2009). *Verandering van spelgedrag op een groen schoolplein*. Gemeente Rotterdam.
- Emans, B. (1990). *Interviewen. Theorie, techniek en training*. Amsterdam: Wolters-Noordhoff.
- Driscoll, M.P. (2005). *Psychology of Learning for Instruction*. Boston: Pearson Education.
- Field, A. (2005). *Discoverings Statistics Using SPSS*. London: SAGE Publications.
- Fjørtoft, I. (2001). The natural environment as a playground for children: The impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Environmental Education*, 29 (2), 111-117.
- Frost, J.L. (2006). The dissolution of children's outdoor play: Causes and consequences. Gevonden op 9 mei 2012, <http://www.ipema.org/documents/common%20good%20pdf.pdf>
- Hughes, F.P. (2009). *Children, Play, and Development*. Thousand Oakes: SAGE Publications.
- Kyronlampi-Kylmanen, T., & Maatta, K. (2011). Using children as research subjects: How to interview a child aged 5 to 7 years. *Educational Research and Reviews*, 6 (1), 87-93.
- Kwok, S., Meij, H., & Van der Vegt, A.L. (2010). *Horizontale en verticale groepen in de kinderopvang*. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Laaksoharju, T., Rappe, E., & Kaivola, T. (2012). Garden affordances for social learning, play, and for building nature-child relationship. *Urban Forestry and Urban Greening*, 11, 195-203.

Mårtensson, F. (2011). Buitenspel, gezond voor lichaam en geest. *Beleid Bestuur Management en Pedagogiek in de Kinderopvang*, 34-35.

Malone, K., & Tranter, P. (2003). Children's environmental learning and the use, design and management of schoolgrounds. Gevonden op 31 mei 2012, http://www.colorado.edu/journals/cye/13_2/Malone_Tranter/ChildrensEnvLearning.htm

Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. London: SAGE Publications.

Pramling-Samuelsson, I., & Asplund-Carlsson, M. (2008). The playing learning child: Towards a pedagogy of early childhood. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 52 (6), 623-641.

Smith, P.K., & Pellegrini, A. (2008). Learning through play. *Encyclopedia on Early Childhood Development*.

Staempfli, M.B. (2009). Reintroducing adventure in into children's outdoor play environments. *Environment and Behavior*, 41 (2), 268-280.

Thieme-Shrever, M. (2011). Speelnatuur: een hype of een visie? *Groen*, 1, 40-43.

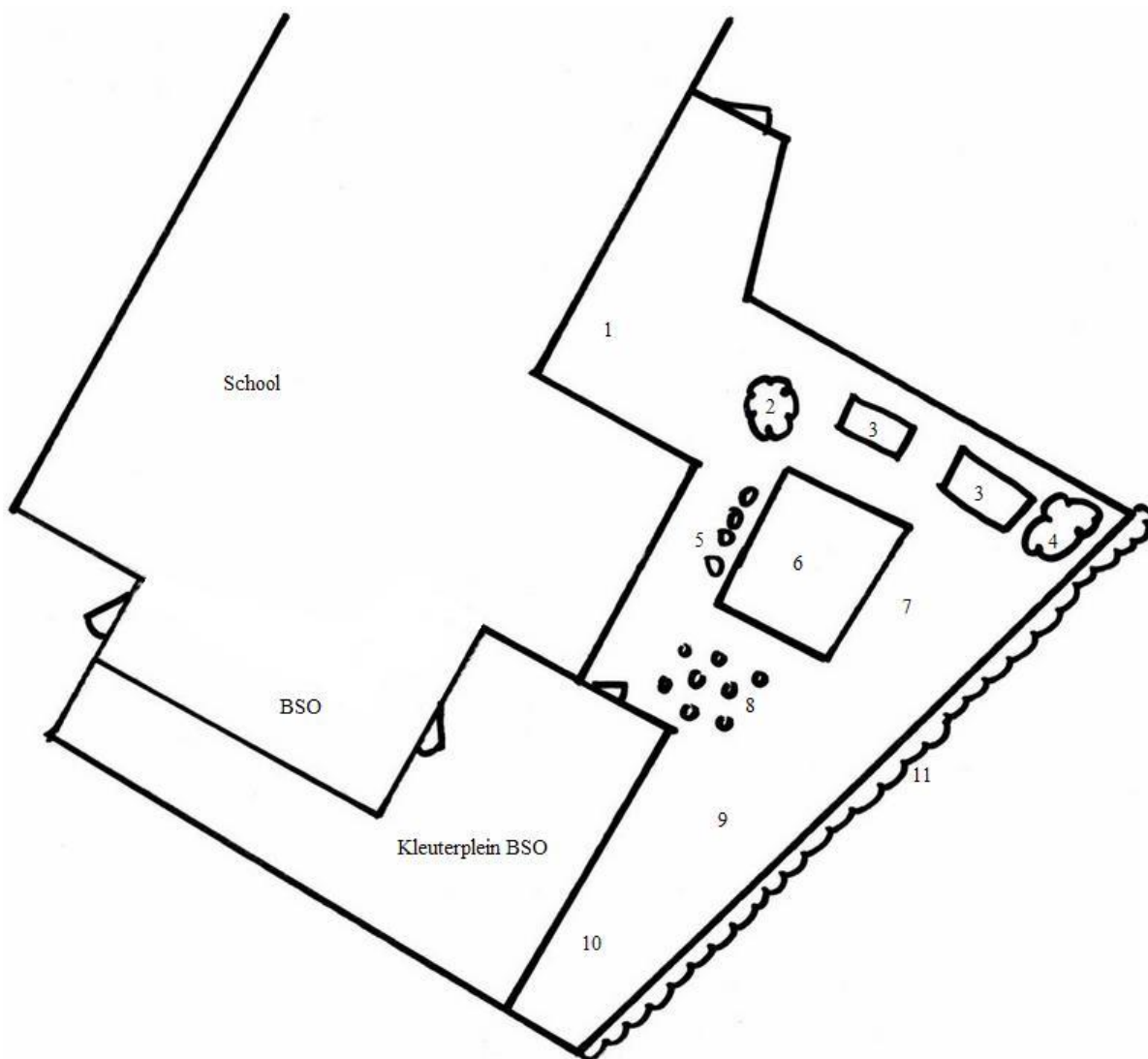
Vadala, C.E., Bixler, R.D., & James, J.J. (2007). Childhood play and environmental interests: Panacea or snake oil? *Reports and Research*, 39 (1), 3-17.

Van de Sande, J.P. (1999). *Gedragsobservatie: Inleiding tot systematisch observeren*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

White (2004). Young Children's Relationship with Nature: Its Importance to Children's Development and the Earth's Future. Gevonden op 31 mei 2012, <http://www.whitehutchinson.com/children/articles/childrennature.shtml>

Zeece, P.D., & Graul, S.K. (1990). Learning to play: Playing to learn. *Day Care and Early Education*, 18 (1), 11- 15.

Bijlage A. Plattegrond natuurlijk speelplein

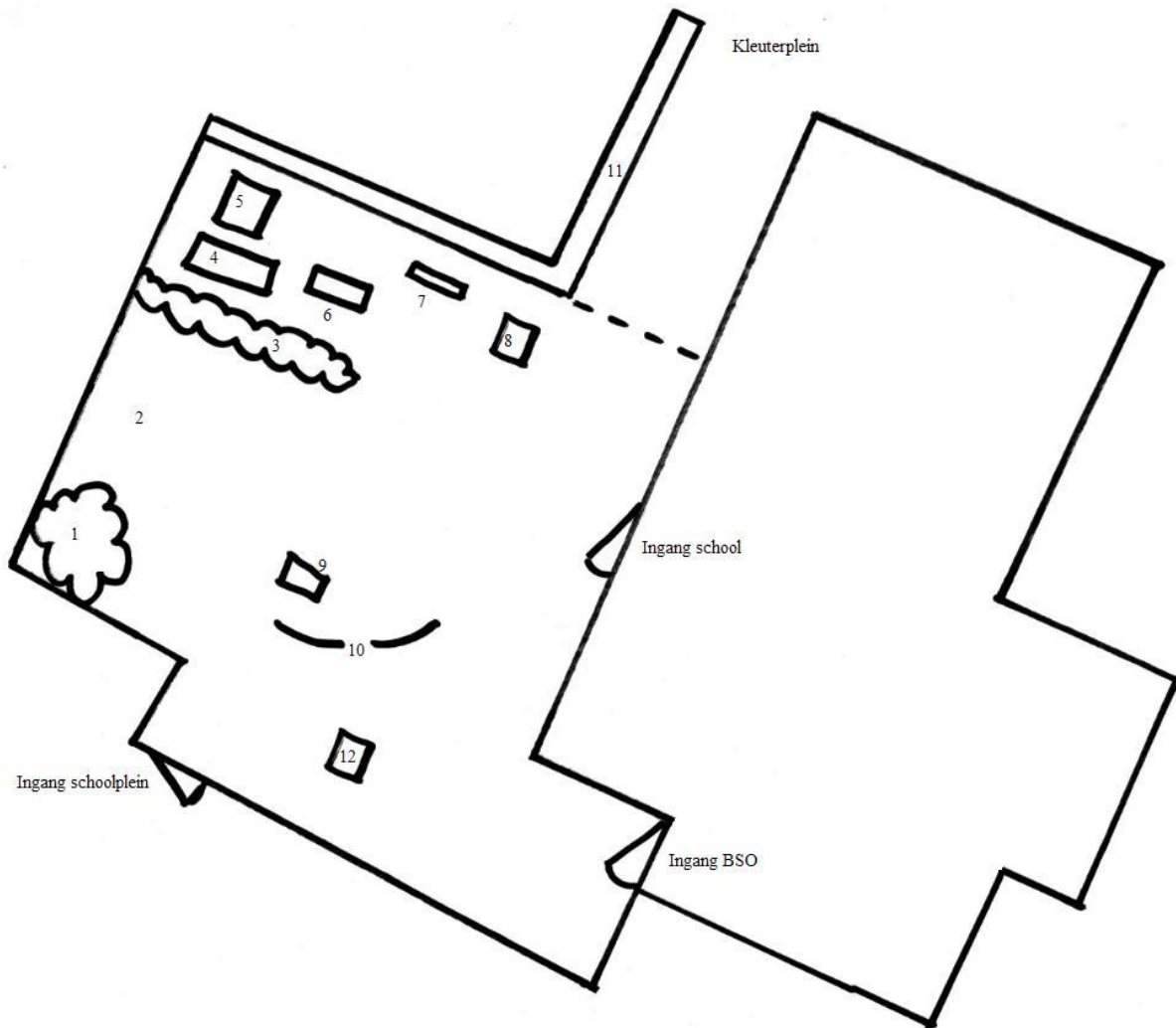

Figuur A1. Een schematische weergave van het natuurlijke speelplein op de BSO.

1. Tuintje van de school met plantjes
2. Grote struik
3. Grote betonnen buizen
4. Grote struik
5. Boomstammen
6. Betegeld middenstuk
7. Schelpenpad

8. Bult met gras en grote stenen
9. Touwen die hangen aan takken van bomen
10. Struiken
11. Een heg en rijen bomen als afscheiding

Bijlage B. Plattegrond regulier speelplein

Figuur B1. Een schematische weergave van het reguliere speelplein op de BSO.

1. Grote boom
2. Betegeld voetbalveld
3. Heg als afscheiding
4. Klimrek
5. Schommel
6. Loopbrug
7. Duikelrekken
8. Picknicktafel
9. Basketbalring

- 10. Houten bankjes
- 11. Hoge heg als afscheiding
- 12. Basketbalring

Bijlage C. Observatieschema sociaal spel natuurlijk speelplein

Datum: _____
 Tijdstip: _____
 Weertype: _____

<i>Participant:</i> _____

SOCIAAL EN NIET-SOCIAAL SPELGEDRAG	
SOCIAAL SPELGEDRAG	Coöperatief spel
CREATIEF SPELEN	
Met aanwezige objecten	
SPELLETJES MET REGELS	
Met aanwezige objecten	
DRAMATISCH SPELEN	
Met aanwezige objecten	
PRATEN MET	
Andere kinderen	
Pedagogisch medewerker	
NIET SOCIAAL SPELGEDRAG	
DESTRUCTIEF=VERNIELZUCHT	
Met aanwezige objecten	
AGRESSIEF	
Op hardhandige manier (bijv. Stoeien) met andere kinderen	
RUZIE MAKEN MET	
Andere kinderen	
Pedagogisch medewerker	
TOESCHOUWEND	
ONBEZET	

Opmerkingen:

Bijlage D. Observatieschema sociaal spel natuurlijke speelplein

Datum: _____
 Tijdstip: _____
 Weertype: _____

<i>Participant:</i> _____

SOCIAAL EN NIET-SOCIAAL SPELGEDRAG	
SOCIAAL SPELGEDRAG	Coöperatief spel
FUNCTIONEEL SPELEN	
Met meegebracht objecten	
Met aanwezige objecten	
CREATIEF SPELEN	
Met meegebracht objecten	
Met aanwezige objecten	
SPELLETJES MET REGELS	
Met meegebracht objecten	
Met aanwezige objecten	
DRAMATISCH SPELEN	
Met meegebracht objecten	
Met aanwezige objecten	
PRATEN MET	
Andere kinderen	
Pedagogisch medewerker	
NIET SOCIAAL SPELGEDRAG	
DESTRUCTIEF=VERNIELZUCHT	
Met meegebracht objecten	
Met aanwezige objecten	
AGRESSIEF	

Op hardhandige manier (bijv. Stoeien) met andere kinderen	
RUZIE MAKEN MET	
Andere kinderen	
Pedagogisch medewerker	
TOESCHOUWEND	
ONBEZET	

Opmerkingen:

Bijlage E. Handleiding observatieschema's

1. Observeren

Elk kind heeft een casenummer. Dit nummer wordt op het observatieschema in het juiste vak opgeschreven. De overige informatie in het observatieschema aan het eind van deze bijlage wordt uitgelegd wanneer een kind in een bepaald vak gescoord wordt. Er wordt op intervalniveau gescoord, dat wil zeggen dat om de minuut de geobserveerde kinderen in het observatieschema tegelijkertijd gescoord worden. Er wordt een minuut gekeken naar het kind en het gedrag dat het meest vertoond wordt in die minuut wordt gescoord. Belangrijk is dat de juiste tijd en volgnummer opgeschreven wordt. Dit kan door de opname op dat moment stil te zetten. Eventueel kan de opname een stukje teruggespoeld worden. Als een kind geen casenummer heeft, maar wel meespeelt kan het als een J (jongen) of M (meisje) in het schema gescoord worden. Er kunnen dus meerdere kinderen in een vak in het observatieschema komen.

2. Risico's

Er kunnen zich met kinderen altijd onverwachte gebeurtenissen voordoen tijdens het observeren. Het is van belang om hierover van tevoren afspraken te maken, zodat de observant weet hoe hij moet handelen. De observant grijpt in principe niet in tijdens het (natuurlijk) buitenspelen, daarvoor is de pedagogisch medewerker.

Er ontstaat een gevaarlijke situatie – Een kind komt in een gevaarlijke situatie waarin het gewond kan raken (of gewond raakt). De pedagogisch medewerker is in eerste plaats de toegewezen persoon om in te grijpen, maar op dit moment mag de observant ook ingrijpen, omdat de veiligheid van het kind voor gaat.

Kinderen nemen materialen mee op het natuurlijke speelplein (wat niet mag) – De observant geeft dit door aan de pedagogisch medewerker, die de kinderen corrigeert. Als de kinderen op dat moment gescoord dienen te worden, komen deze scores te vervallen.

Je kan een kind niet verstaan op het plein – Dit zal wel vaker voorkomen, aangezien beide pleinen een redelijke omvang hebben. Als het van belang is dat gehoord wordt wat de kinderen zeggen, kan de observant onopvallend wat richting de kinderen lopen om te horen wat ze zeggen (om erachter te komen wat voor soort spel ze spelen bijvoorbeeld, als dit niet af te leiden is uit de gedragingen). Ook kan na afloop gevraagd worden wat voor spel de kinderen speelden op dat moment.

Een kind verdwijnt uit zicht op het plein – Als het kind buiten het aangegeven gebied om te spelen speelt, kan dit doorgegeven worden aan de pedagogisch medewerker, die het kind terughaald naar het aangegeven observatiegebied. Eventueel kan de observant erheen lopen om te kijken wat het kind daar aan het doen is. Als het kind naar binnen is voor bijvoorbeeld een toiletbezoek, kan het niet gescoord worden.

Een pedagogisch medewerker grijpt in – Onderaan het observatieschema is ruimte voor aantekeningen. Hier kan opgeschreven worden wat er precies gebeurde en waarom de pedagogisch medewerker ingreep. In het interview met de kinderen kan hier naar terug gevraagd worden, maar ook de pedagogisch medewerker kan om uitleg gevraagd worden.

3. Materialen

In het observatieschema wordt onderscheid gemaakt tussen meegebrachte materialen en al aanwezige materialen op de speelpleinen. Op het reguliere speelplein kunnen zowel meegebrachte materialen (zoals voetballen, klossen, skelters, knickers, springtouwen, etc.), als al aanwezige materialen (zoals klimrekken en duikelrekken bijvoorbeeld) gebruikt worden om mee te spelen. Op het natuurlijke plein mogen geen meegebrachte materialen gebruikt worden. De kinderen zullen dan vooral spelen met al aanwezige natuurlijke materialen zoals zand, stenen, blaadjes en plantjes, etc. Daarom verschilt het observatieschema van het reguliere plein met het observatieschema van het natuurlijke plein. Hier zijn namelijk de meegebrachte objecten weggelaten, omdat hier niet op gescoord zal worden. De materialen waarmee gespeeld wordt kunnen onder het observatieschema opgeschreven worden bij de aantekeningen.

Als het voorkomt dat een kind niet met materialen speelt, dan zal dit bij de opmerkingen onder het observatieschema geplaatst moeten worden.

4. Soorten spel

Soorten spel	Uitleg
<i>Functioneel spel</i>	Bij functioneel spel worden voorwerpen gebruikt waarvoor ze bedoeld zijn. Op een klimrek wordt geklommen, met een speelgoedauto wordt gereden of met een bal wordt gegooid.
<i>Creatief spel</i>	Creatief (of constructief) spel spelen de kinderen als de kinderen materialen gebruiken om iets zelf mee te creëren. Ze bouwen van stenen een kunstwerk bijvoorbeeld of maken een zandkasteel.
<i>Spellen met regels</i>	Voorbeelden van spellen met regels zijn knikkeren of voetballen. De kinderen doen een spel, waarbij ze zich aan regels houden die daarbij horen. Deze regels kunnen ze ook zelf bedacht hebben.
<i>Dramatisch spel</i>	Bij dramatisch spel spelen de kinderen een rollenspel. Ze doen bijvoorbeeld alsof ze

	een winkel hebben en betalen met steentjes als geld of wonen in een huis.
--	---

Destructief/vernielzuchtig gedrag is geen spel, maar gedrag echt gericht op het vernielen van dingen. Dit kan gooien met objecten zijn bijvoorbeeld puur en alleen met de intentie om het stuk te maken. Coöperatief destructief gedrag vertonen (samen iets vernielen bijvoorbeeld) wordt nog steeds gezien als niet –sociaal gedrag, omdat het ongewenst gedrag is.

Bij *toeschouwend* gedrag kijkt een kind naar andere kinderen die aan het spelen zijn.

Een zogenaamd ‘*onbezet*’ kind doet niets. Hij of zij kan bijvoorbeeld wachten op iets.

Functioneel spel zal eigenlijk niet op het natuurlijke speelplein voorkomen. De kinderen mogen er geen meegebrachte materialen gebruiken en zullen dus uitsluitend spelen met al aanwezige natuurlijke materialen. In natuurlijke materialen zit geen handeling verscholen, zoals bij sommige spelmaterialen die op een regulier speelplein worden gebruikt. Een klimrek is om te klimmen en een schommel is om mee te schommelen bijvoorbeeld. Een mens fabriceert (spel)materiaal met de bedoeling om er een bepaalde handeling mee te verrichten. Bij natuurlijke materialen is dat niet.

5. Observatieschema met voorbeelden

Hieronder staan de observatieschema’s van beide speelpleinen met enkele voorbeelden in de vakken. De observatieschema’s hebben op enkele punten een overlap, maar op het natuurlijke speelplein zijn andere aanwezige materialen en mogen de kinderen geen meegebrachte materialen gebruiken. Ook mist het functioneel spelen op een natuurlijk speelplein.

SOCIAAL EN NIET-SOCIAAL SPELGEDRAG REGULIER SPEELPLEIN	
SOCIAAL SPELGEDRAG	Coöperatief spel
FUNCTIONEEL SPELEN	
Met meegebrachte objecten	Een kind gooit een bal over met andere kinderen of ze gebruiken samen een skelter of een springtouw.
Met aanwezige objecten	Een kind schommelt samen met een kind of ze klimmen samen op het klimrek.
CREATIEF SPELEN	
Met meegebrachte objecten	De kinderen bouwen samen een hut van meegebrachte kleden.
Met aanwezige objecten	De kinderen bouwen in de zandbak een zandkasteel
SPELLETJES MET REGELS	

Met meegebrachte objecten	De kinderen spelen voetbal of knikkeren.
Met aanwezige objecten	De kinderen spelen verstoppertje door zich ergens achter of onder te verstoppen.
Zonder objecten	De kinderen spelen tikkertje.
DRAMATISCH SPELEN	
Met meegebrachte objecten	De kinderen spelen vaders- en moedertje met kleden waarvan ze een hut hebben gebouwd.
Met aanwezige objecten	De kinderen doen alsof het klimrek een piratenboot is.
PRATEN MET	
Andere kinderen	De kinderen zitten gezellig op een muurtje en kletsen wat met elkaar.
Pedagogisch medewerker	Het kind maakt een kletspraatje met de pedagogisch medewerker.
NIET SOCIAAL SPELGEDRAG	
DESTRUCTIEF=VERNIELZUCHT	
Met meegebrachte objecten	Het kind schiet een bal expres richting het raam van de school.
Met aanwezige objecten	Een kind trekt expres zo hard aan een schommel dat het stuk gaat.
AGRESSIEF	
Op hardhandige manier (bijv. Stoeien) met andere kinderen	Het kind stoeit of vecht met andere kinderen op een niet plezierige manier.
RUZIE MAKEN MET	
Andere kinderen	De kinderen hebben zichtbaar ruzie met bijbehorende stemverheffingen en emoties.
Pedagogisch medewerker	Het kind heeft ruzie met een pedagogisch medewerker, omdat het niet wil luisteren.
TOESCHOUWEND	
Het kind is aan het kijken hoe de andere kinderen springtouwen of voetballen.	
ONBEZET	
Het kind slentert wat over het schoolplein of zit ergens en bemoeit zich niet met de andere kinderen. Het kijkt er ook niet naar en is in zichzelf gekeerd.	

SOCIAAL EN NIET-SOCIAAL SPELGEDRAG NATUURLIJK SPEELPLEIN	
SOCIAAL SPELGEDRAG	Coöperatief spel
CREATIEF SPELEN	
Met aanwezige objecten	De kinderen maken van stenen kleine huisjes voor de kikkers die ze vinden op het plein.
SPELLETJES MET REGELS	
Met aanwezige objecten	De kinderen spelen verstoppertje en verstoppen zich achter de struiken.
Zonder objecten	De kinderen spelen tikkertje.
DRAMATISCH SPELEN	
Met aanwezige objecten	De kinderen gebruiken schelpjes en blaadjes als betaalmiddel als ze winkeltje spelen.
PRATEN MET	
Andere kinderen	De kinderen zitten gezellig op een boomstam en kletsen wat met elkaar.
Pedagogisch medewerker	Het kind maakt een kletspraatje met de pedagogisch medewerker.
NIET SOCIAAL SPELGEDRAG	
DESTRUCTIEF=VERNIELZUCHT	
Met aanwezige objecten	Het kind gooit met stenen over het schoolplein.
AGRESSIEF	
Op hardhandige manier (bijv. Stoeien) met andere kinderen	Het kind gebruikt takken om mee te vechten, maar doet dit op een wijze dat de andere kinderen het niet leuk meer vinden.
RUZIE MAKEN MET	
Andere kinderen	De kinderen hebben zichtbaar ruzie met bijgehorende stemverheffingen en emoties.
Pedagogisch medewerker	Het kind heeft ruzie met een pedagogisch medewerker, omdat het niet wil luisteren.
TOESCHOUWEND	
Het kind kijkt naar hoe de andere kinderen spelen, maar doet zelf niet mee.	
ONBEZET	
Het kind zit ergens op een steen of boomstam en bemoeit zich niet met de andere kinderen. Het kijkt er ook niet naar en is in zichzelf gekeerd.	

Bijlage F. Interviewschema

Aanwijzingen voor de interviewer:

1. Belangrijk is om het kind zich op zijn/haar gemak te laten stellen.
2. De afname van het interview vindt plaats in de vertrouwde omgeving van de BSO voor het kind, het liefst zonder derden om zoveel mogelijk afleiding te voorkomen.
3. Bij de vragen wordt een bepaalde doorvraagmethode gebruikt. Elk antwoord dat gegeven wordt, wordt geëvalueerd door de interviewer. Als het antwoord een goed antwoord is op de vraag, wordt deze genoteerd en verder gegaan met de volgende vraag. Als de vraag niet naar volle tevredenheid is beantwoord, wordt doorgevraagd. Zo zal de cyclus doorgaan tot een antwoord is gegeven dat voldoet.
4. Vragen die vetgedrukt staan letterlijk en op rustige toon voorlezen.
5. De toon van het interview moet aangepast worden aan de leeftijd van het geïnterviewde kind. Als een kind een vraag niet snapt of er wordt geen duidelijk antwoord gegeven mag de vraag opnieuw op een wat andere manier gesteld worden, maar men moet niet te veel afwijken van de vooraf opgestelde vragen.
6. Volgorde van de vragen aanhouden.
7. Sommige vragen zijn alleen voor de kleuters (omdat deze op een ander regulier speelplein spelen als de oudere kinderen). Houd hier rekening mee.
8. Het interview duurt hooguit 10/15 minuten.
9. De antwoorden kunnen op een ander blad genoteerd worden in de vorm van aantekeningen en steekwoorden.

Introductie

Het kind op zijn/haar gemak stellen door een kort praatje.

Vertel van het interview en wat de bedoeling er van is. Ik ga een paar vragen stellen, omdat ik wil weten hoe er gespeeld wordt door kinderen op het speelplein. Daar doe ik een onderzoek naar. Al naar gelang de leeftijd van het kind wordt de uitleg aangepast. Bij kleuters wordt de uitleg kort en simpel gehouden. Bij een ouder kind kan er meer uitgelegd worden, wat het doel van het onderzoek is bijvoorbeeld.

Deel 1: Reguliere speelplein

Deze vragen gaan over het reguliere speelplein.

Vraag 1.1

Vanaf 6 jaar: **Op de BSO spelen jullie elke dag buiten op het grote plein.**

Kleuters: **Op de BSO spelen jullie elke dag buiten op het speelplein bij de Vlinders.** (Eventueel verder verduidelijken zodat zeker is dat zij weten welk plein bedoelt wordt.) **Wat vind je van dit speelplein?**

Vraag 1.2

Speel je er graag?

Vraag 1.3

Wat doe je op het speelplein als je gaat spelen?

Vraag 1.4

Met welke materialen speel je op het speelplein? (Liever niet, maar eventueel enkele voorbeelden noemen om het woord materialen uit te leggen.)

Vraag 1.5

Speel je samen op het speelplein? Met wie?

Vraag 1.6

Speel je ook wel eens alleen op het speelplein?

Vraag 1.7

Heb je wel eens ruzie op het speelplein? Zo ja, waarover?

Vraag 1.8

Maak je wel eens dingen stuk op het speelplein? Zo ja, waarom doe je dat? Misschien is deze vraag lastig eerlijk te beantwoorden voor kinderen, omdat ze denken dat ze in de problemen komen. Deze vraag kan dan ook gesteld worden: **Zie je wel eens andere kinderen dingen stuk maken op het speelplein? Zo ja, waarom doen ze dat denk je?**

Eventuele vragen naar aanleiding van de observatie.

Deel 2: Natuurlijke speelplein

Deze vragen gaan over het natuurlijke speelplein.

Vraag 2.1

Op de BSO spelen jullie wel eens op het natuurlijke speelplein. (Eventueel verder verduidelijken zodat zeker is dat zij weten welk plein bedoelt wordt.) **Wat vind je van dit speelplein?**

Vraag 2.2

Speel je er graag?

Vraag 2.3

Wat doe je op het natuurlijke speelplein als je gaat spelen?

Vraag 2.4

Met welke materialen speel je op het natuurlijke speelplein? (Liever niet, maar eventueel enkele voorbeelden noemen om het woord materialen uit te leggen.)

Vraag 2.5

Speel je samen op het natuurlijke speelplein? Met wie?

Vraag 2.6

Speel je ook wel eens alleen op het natuurlijke speelplein?

Vraag 2.7

Heb je wel eens ruzie op het natuurlijke speelplein? Zo ja, waarover?

Vraag 2.8

Maak je wel eens dingen stuk op het natuurlijke speelplein? Zo ja, waarom doe je dat? Misschien is deze vraag lastig eerlijk te beantwoorden voor kinderen, omdat ze denken dat ze in de problemen komen. Deze vraag kan dan ook gesteld worden: **Zie je wel eens andere kinderen dingen stuk maken op het natuurlijke speelplein? Zo ja, waarom doen ze dat denk je?**

Deel 3: Observaties

Er zullen eventueel ook vragen gesteld worden om de observatie toe te lichten. Deze vragen zullen bedacht moeten worden naar aanleiding van de observaties die gedaan worden. Als er onduidelijke situaties zijn of de onderzoeker wil weten waarom kinderen op een bepaalde manier speelden of waarom zich een bepaalde situatie voordeed, dan kan daar naar gevraagd worden. Deze vragen liggen nog niet vast.

Afsluiting

Het kind wordt bedankt voor de medewerking. Als ze nog vragen hebben mogen ze die ook stellen.

Bijlage G. Interviewmatrix**Regulier speelplein**

Participant	Waardering	Soorten spel	Materiaalgebruik	Samen spelen	Anti-sociaal spelgedrag
Kind 1	Leuk	Verstopperkje, tikkertje, pakkertje en politietje.	Niet.	Speelt soms alleen.	Nooit gedaan of gezien.
Kind 2	Leuk	Voetballen en tikkertje.	Niet.	Speelt soms alleen.	Heeft soms ruzie over tikkertje of voetbalteams. Ooit gezien dat ze probeerden met de bal ergens tegenaan te trappen.
Kind 3	Leuk	Schommelen, op het klimrek en de loopbrug.	Niet.	Speelt soms alleen.	Heeft wel eens ruzie over spullen.
Kind 4	Leuk, maar je moet er wel spullen meenemen.	Verstopperkje, voetballen, trefballen en rondom de tafel.	Met een bal.	Speelt nooit alleen.	Nooit gedaan of gezien.
Kind 5	Leuk	Speeltoestellen, tikkertje of een fantasiespel.	Soms met een bal of een springtouw.	Speelt soms alleen.	Nooit gedaan of gezien.
Kind 6	Leuk	Voetballen en loopbrug.	Niet beantwoord.	Speelt soms alleen.	Nooit gedaan of gezien.
Kind 7	Leuk, als je er spullen meeneemt.	Rennen, tikkertje en gooien met een bal.	Soms een tennisracket of een tennisbal.	Speelt bijna niet samen.	Nooit gedaan of gezien.
Kind 8	Leuk	Speelgoed meenemen; stuiterbal of een tolletje.	Een stuiterbal of tolletje.	Niet genoemd.	Heeft soms ruzie.

Tabel G1. De interviewmatrix voor het reguliere speelplein.

Natuurlijk speelplein

Participant	Waardering	Soorten spel	Materiaalgebruik	Samen spelen	Anti-sociaal spelgedrag
Kind 1	Speelt er graag.	Verstopperkje en knikkeren.	Takken, kleden en buizen (om hutten mee)	Speelt soms alleen.	Nooit gedaan of gezien.

			te bouwen). Planten (om te bekijken).		
Kind 2	Leuk, maar het reguliere plein leuker, omdat dat groter is.	Verstoppertje en tikkertje.	Op de boomstammen zitten. Over de buizen lopen.	Speelt soms alleen.	Nooit gedaan of gezien.
Kind 3	Leuk	Hutten bouwen en stententikkertje.	Touwen, planken, buizen, kleden, bladeren.	Speelt soms alleen.	Heeft soms ruzie. Heeft nog nooit iets stuk gemaakt of iemand iets zien stuk maken.
Kind 4	Leuk	Kamp maken, schelpen verzamelen, winkeltje spelen en ridders / prinsessen spelen.	Schelpjes, stenen en takken.	Speelt nooit alleen.	Heeft wel eens gezien dat iets al stuk gemaakt was.
Kind 5	Leuk	Hutten bouwen, spelen met stokken en op de stenen lopen.	Takken, stokken en stenen.	Speelt niet alleen.	Heeft wel eens gezien dat er iets stuk gemaakt was.
Kind 6	Leuk	Hutten bouwen en blokken dragen.	Blokken (stenen).	Speelt soms alleen.	Nooit gedaan of gezien.
Kind 7	Leuk	Hutten bouwen en vechten met stokken.	Stokken en stenen.	Speelt samen met meisjes.	Soms gaan 'gevechten' iets te wild.
Kind 8	Leuk	Hutten bouwen en vadertje en moedertje spelen.	Stenen en gips.	Speelt nooit alleen.	Nooit gedaan of gezien.

Tabel G2. De interviewmatrix voor het natuurlijke speelplein.